

Sygn. akt IV Ca 320/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

30 lipca 2019r.

Sąd Okręgowy w Płocku, IV Wydział Cywilny - Odwoławczy

w składzie:

Przewodnicząca Sędzia Małgorzata Szeromska

Sędzia Małgorzata Michalska

Sędzia Renata Wanecka (spr.)

Protokolant: st. sek. sąd. Katarzyna Gątarek

po rozpoznaniu na rozprawie 16 lipca 2019r. w P.

sprawy z powództwa T. S.

przeciwko Skarbowi Państwa – Krajowemu Ośrodkowi (...) w G.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Gostyninie z 4 marca 2019r.,

sygn. I C 66/18

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 i zasądza od Skarbu Państwa – Krajowego Ośrodka (...) w G. na rzecz T. S. 2.500 zł (dwa tysiące pięćset złotych);
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. przyznaje adw. Z. J. wynagrodzenie w wysokości 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych), powiększone o należny podatek VAT za pomoc prawną świadczoną T. S. z urzędu w II instancji, które nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gostyninie;
4. nie obciąża T. S. obowiązkiem zwrotu kosztów procesu za II instancję na rzecz Skarbu Państwa – Krajowego Ośrodka (...) w G..

Sygn. akt IV Ca 320/19

UZASADNIENIE

Pozwem z 8 listopada 2017r. T. S. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - Krajowego Ośrodka (...) w G. 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za brak możliwości kontynuowania twórczości literackiej poprzez odmowę dostępu do własnych utworów literackich zapisanych na płycie CD oraz brak dostatecznego dostępu do laptopa i ewentualnego pozyskania wydruku utworów znajdujących się na płycie CD.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu. Uzasadniając swoje stanowisko podniósł, że sformułowane powództwo w żaden sposób nie wskazuje na

naruszenie przez stronę pozwaną przepisów prawa, które mogłyby skutkować jej odpowiedzialnością, a przede wszystkim nie określa samej szkody, jaka miała zostać poniesiona przez powoda. Wskazał, że powód został zapoznany z zasadami funkcjonowania Ośrodka oraz obowiązującym regulaminem organizacyjno - porządkowym. Został zatem poinformowany m.in. o tym, że na terenie (...) nie ma możliwości uzyskania dostępu do płyty CD, co jest podyktowane zasadami panującymi w Ośrodku, jak również uzyskał możliwość wydruku treści zawartych na płycie CD poprzez przekazanie płyty innej osobie, która sporządzi wydruk a następnie prześle go powodowi. Pozwany zaprzeczył również, aby działanie (...) w tym zakresie można było uznać za nękanie. Taka praktyka dotyczy wszystkich umieszczonych osób w ośrodku i stanowi realizację przyjętych zasad funkcjonowania tej placówki.

Wyrokiem z 4 marca 2019r. Sąd Rejonowy w Gostyninie oddalił powództwo T. S. i nie obciążył go kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił:

T. S. po odbyciu kary pozbawienia wolności został skierowany do Krajowego Ośrodka (...) w G.. Ośrodek ten działa w oparciu o przepisy ustawy z 22 listopada 2013r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z 16 stycznia 2014r. w sprawie Krajowego Ośrodka (...), rozporządzenia Ministra Zdrowia z 16 stycznia 2014r. w sprawie szczególnych warunków i trybu udzielania świadczeń zdrowotnych osobom umieszczonym w Krajowym Ośrodku (...), zarządzenia Ministra Zdrowia z 15 stycznia 2014r. w sprawie nadania statutu Krajowemu Ośrodkowi (...) oraz Wewnętrznego regulaminu organizacyjno -porządkowego pobytu pacjenta w (...).

Po przyjęciu do (...) T. S. został zapoznany z zasadami funkcjonowania Ośrodka oraz obowiązującym Regulaminem organizacyjno – porządkowym. Zgodnie z punktem 6 tego Regulaminu, pacjent może posiadać do dyspozycji: MP3, MP4, radio, konsolę do gier i oryginalnie zapakowane nośniki pamięci. Sprzęt ten nie może posiadać możliwości nagrywania dźwięku oraz obrazu i wydawany jest pacjentowi dopiero po sprawdzeniu przez informatyka.

W dniu przyjęcia do Ośrodka powód zwrócił się do dyrekcji z prośbą o wydanie mu płyty CD, na której zapisana została jego twórczość literacka z okresu, kiedy przebywał w zakładzie karnym oraz umożliwienie mu dostępu do komputera, aby mógł kontynuować swoją twórczość oraz o sporządzenie wydruku materiałów znajdujących się na płycie CD. W odpowiedzi Dyrektor Krajowego Ośrodka (...) poinformował T. S., że nie ma możliwości udostępnienia mu płyty, jak również skopiowania jej zawartości ze względów bezpieczeństwa. Obowiązująca w Ośrodku praktyka wyklucza możliwość jakiegokolwiek udostępniania pacjentom trwałych nośników pamięci oraz angażowania personelu do czynności sprawdzania i kopiowania zawartości takich nośników. Jednocześnie poinformowano powoda, że może nawiązać kontakt z członkiem rodziny lub swoim pełnomocnikiem i za ich pomocą, poza Ośrodkiem, sporządzić wydruk zawartości płyty. Podstawę zakazu posiadania przez pacjentów nagranych wcześniej płyt CD stanowi § 8 pkt 7 Wewnętrznego Regulaminu organizacyjno - porządkowego obowiązującego w (...), zgodnie z którym w dyspozycji pacjenta może pozostawać jedynie MP3, MP4, radio, konsola do gier i oryginalnie zapakowane nośniki pamięci.

O problemach z dostępem do swojej twórczości literackiej, zapisanej na płycie CD, powód informował Rzecznika Praw Pacjenta M. L. oraz Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, ale nie otrzymał właściwej pomocy. T. S. chciałby kontynuować swoją twórczość literacką. Wysłał płytę CD swojemu pełnomocnikowi, który część utworów, w tym scenariusz do sztuki teatralnej, wydrukował i mu przekazał. Nie chciał jednak więcej drukować jego prac.

Dyrektor (...) nie wyraził też zgody na przegranie płyt na pendrive, tłumacząc, że nie ma technicznych możliwości sprawdzenia płyty.

Powód nawiązał kontakt z jedną ze studentek z (...), która przyjeżdżała do Ośrodka, i ona pomaga mu drukować jego opowiadania. Wysłała także jego twórczość literacką na różne konkursy. T. S. przyznał, że ma z tą studentką stały kontakt telefoniczny i listowny.

Powód prosił Rzecznika Praw Pacjenta o pomoc w uzyskaniu dostępu do swoich wierszy, które chciał wysłać na konkurs. M. L. zwróciła się wówczas do dyrektora (...) z prośbą o udostępnienie tych wierszy i według jej wiedzy, utwory te zostały powodowi skserowane i przekazane. Kiedy kolejny raz zwróciła się do Ośrodka z prośbą o udostępnienie powodowi płyty, została poinformowana, że nie ma zgody dyrektora (...) na przegranie płyty na pendrive, ponieważ na jednej z płyt innego pacjenta znaleziono treści pornograficzne. Wówczas dyrektor podjął decyzję o zakazie przegrywania płyt w stosunku do wszystkich pacjentów Ośrodka.

Dokonując oceny prawnej, Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z art. 24 § 1 kc, ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności, ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w art. 448 kc, w razie naruszenia dobra osobistego, Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Sąd Rejonowy podniósł, że katalog dóbr osobistych zawarty został w art. 23 kc. Zgodnie z tym przepisem, dobra osobiste człowieka, w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Te „inne przepisy” to m.in. ustawa z 24 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, która chroni uprawnienia zarówno osobiste, jak i majątkowe twórców.

Powód w niniejszym procesie powoływał się na naruszenie przysługujących mu praw autorskich. Wywodził, że strona pozwana odmówiła mu dostępu do własnych utworów literackich, zapisanych na płycie CD oraz uniemożliwiła kontynuowanie dalszej twórczości literackiej poprzez niedostateczny dostęp do komputera. Powód zarzucił także, że odmówiono mu wykonania wydruku utworów znajdujących się na płycie CD. W tym zakresie domagał się zapłaty zadośćuczynienia w wysokości 50.000 zł.

Sąd wyjaśnił na wstępie, że na treść prawa autorskiego składają się: autorskie prawa osobiste, tj. nieograniczona w czasie i niepodlegająca zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do autorstwa utworu, oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępnienia go anonimowo, nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania, decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności oraz do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu (art. 16 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych); oraz autorskie prawa majątkowe, tj. wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Co do zasady wskazane powyżej autorskie prawa majątkowe, jak i niemajątkowe przysługują twórcom, przy czym prawami majątkowymi twórca może rozporządzać, natomiast prawa osobiste są niezbywalne. Można jednak upoważnić inną osobę, aby jako pełnomocnik wykonywała te prawa w imieniu autora. W każdym przypadku naruszenia praw osobistych lub majątkowych uprawniony może żądać ochrony prawnej przewidzianej w ustawie.

Sąd podkreślił, że odpowiedzialność z tytułu naruszenia dóbr osobistych na podstawie kodeksu cywilnego, pozostaje w kumulatywnym zbiegu z art. 78 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Do ochrony autorskich praw osobistych mogą więc znaleźć zastosowanie ogólne reguły kodeksu cywilnego, dotyczące ochrony dóbr osobistych prawa cywilnego. Na podstawie art. 78 cytowanej ustawy, roszczeń o ochronę autorskich praw osobistych można dochodzić równoległe z roszczeniami przewidzianymi w art. 24 § 3 kc. W przypadku naruszenia dóbr osobistych i autorskich praw osobistych można oprzeć się łącznie na obu podstawach ochrony lub dokonać wyboru tylko jednej z nich. Osobie pokrzywdzonej przysługuje możliwość skorzystania z każdej z postaci roszczeń wynikającej z ochrony kodeksowej i prawnie - autorskiej. Decyzja co do wyboru środków ochrony pozostaje w pełnej dyspozycji osoby uprawnionej (por. wyrok SN z dnia 5 stycznia 2001 r., V CKN 499/00, LEX nr 53112). Ochrona autorskich

praw osobistych pozostaje także niezależna od środków prawnych przewidzianych w celu ochrony autorskich praw majątkowych. Podstawy prawne i roszczenia w związku z ich naruszeniem, są odrębnie uregulowane w art. 79 i 80 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Przepis art. 78 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych określa przesłanki udzielenia ochrony autorskich praw osobistych oraz dopuszczalny katalog roszczeń, przysługujących twórcy, którego autorskie prawa osobiste zostały naruszone lub zagrożone naruszeniem. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności, aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub –na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny. Natomiast twórca, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone może żądać od osoby, która naruszyła te prawa: zaniechania naruszania; usunięcia skutków naruszenia; naprawienia wyrządzonej szkody: a) na zasadach ogólnych albo b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu (art. 79 ustawy prawo autorskie). Podstawową przesłanką stwierdzenia naruszenia autorskich praw majątkowych i tym samym odpowiedzialności odszkodowawczej, przewidzianej w przepisach art. 79 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych jest wykazanie bezprawności działania strony pozwanej.

W ocenie Sądu Rejonowego, nie doszło do naruszenia jakichkolwiek dóbr osobistych powoda, w tym jego praw autorskich związanych z dostępem do własnych dzieł literackich czy kontynuowania twórczości literackiej.

Powód, bezpośrednio po przyjęciu do (...) w G., został zapoznany z zasadami funkcjonowania Ośrodka oraz obowiązującym regulaminem organizacyjno-porządkowym. W bezpośrednio skierowanym do niego piśmie został poinformowany, iż na terenie Ośrodka nie ma możliwości uzyskania dostępu do treści zapisanych na płycie CD, która została zdeponowana w magazynie. Brak możliwości uzyskania dostępu do płyty CD został podyktowany zasadami panującymi w (...), ustalonymi na podstawie dotychczasowego doświadczenia funkcjonowania Ośrodka i dotyczyło wszystkich pacjentów. Zgodnie zaś z § 6 Regulaminu, w dyspozycji pacjenta może pozostawać jedynie MP3, MP4, radio, konsola do gier i oryginalnie zapakowane nośniki pamięci. Powodowi, jak i jego pełnomocnikowi, udzielono informacji, że istnieje możliwość wydruku utworów literackich zapisanych na płycie, poprzez przekazanie jej innej osobie, która poza Ośrodkiem sporządzi wydruk i prześle go powodowi. Z takiej możliwości powód korzystał m.in. przekazując płytę swojemu pełnomocnikowi.

Sąd I instancji zgodził się, że brak możliwości udostępnienia płyty CD na terenie Ośrodka czy skopiowania jej zawartości, stanowi pewne utrudnienie dla powoda, jednak w żaden sposób nie można przyjąć, że był on pozbawiony możliwości jakiegokolwiek dostępu do treści zawartych na płycie, czy też możliwości kopiowania. T. S. mógł za pośrednictwem pełnomocnika, ewentualnie innej osoby, przekazać utwory zapisane na płycie, np. Wydawnictwu, które było zainteresowane ich wydaniem, Związkowi (...) w C., czy też na różne konkursy literackie, w których zamierzał brać udział. Jak sam zresztą zeznał, w tej kwestii pomaga mu jedna ze studentek (...), która drukuje jego wiersze i opowiadania oraz rozsyła na różne konkursy. W żadnej mierze nie można zatem uznać, że powód, przebywając w (...), nie ma dostępu do swojej twórczości literackiej. W opinii Sądu I instancji, powód ma także możliwość kontynuowania swojej twórczości literackiej, albowiem do tworzenia nowych dzieł literackich nie jest konieczny stały dostęp do komputera (powód ma jedynie ograniczony dostęp) i drukarki. Powód może swoją twórczość spisywać na kartkach papieru, co zresztą cały czas robi. Za pośrednictwem osób trzecich powód może swoje utwory kopiować, wydawać i rozpowszechniać.

Sąd Rejonowy w pełni podzielił stanowisko strony pozwanej, że umieszczenie w (...) wiąże się z dolegliwościami i ograniczeniem pewnych praw, jednakże odbywa się to na mocy orzeczenia Sądu, w oparciu o przepisy ustawy, z poszanowaniem godności i podstawowych praw każdego pacjenta. Celem Ośrodka jej poprawa stanu zdrowia i

zachowania osób w nim umieszczonych w stopniu umożliwiającym ich funkcjonowanie w społeczeństwie i w sposób niestwarzający zagrożenia życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

W cenie Sądu Rejonowego, T. S. w żaden sposób nie wykazał, aby z powodu utrudnień związanych z dostępem do swoich dzieł literackich zapisanych na płycie, poniósł jakąkolwiek szkodę majątkową. Ciężar udowodnienia powyższych przesłanek spoczywał na powodzie. Stosownie bowiem do art. 6 kc, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Zgodnie z obowiązującą w polskim procesie cywilnym zasadą kontradyktoryjności, to na stronach procesu ciąży obowiązek dowodzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, a co za tym idzie, to strony są w pełni odpowiedzialne za wynik tego postępowania. Ponadto, zgodnie z art. 232 kpc, strony są zobowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Podkreślenia wymaga fakt, że powód, za pośrednictwem osób trzecich, mógł wydawać i rozpowszechniać swoją twórczość artystyczną. Mógł więc w sposób nieograniczony czerpać z tej działalności korzyść majątkową. Mając powyższe na uwadze, Sąd powództwo oddalił jako pozbawione podstaw.

Powód T. S., ze względu na trudną sytuację majątkową i finansową, został zwolniony od kosztów sądowych w całości. Dlatego Sąd I instancji postanowił nie obciążać powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego.

Apelację od wyroku złożył T. S., zaskarżając go w części oddalającej powództwo i zarzucił:

- błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że brak dostępu do płyty CD, na której zapisane są jego utwory literackie, nie stanowi naruszenia dóbr osobistych, skutkujących przyznaniem zadośćuczynienia;
- błędne założenie przez Sąd I instancji, że wewnętrzny regulamin obowiązujący na terenie (...) w G. jest zgodny z obowiązującym prawem i Konstytucją RP;
- pozbawienie możliwości obrony swych praw poprzez ograniczenie osobistego udziału w czynnościach prowadzonych przed Sądem.

Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Gostyninie.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja częściowo zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy akceptuje ustalenia Sądu I instancji i przyjmuje je za własne, natomiast nie podziela jego oceny prawnej.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu pozbawienia możliwości obrony swoich praw przez powoda. Sąd II instancji podziela jego pogląd, iż w sytuacji pozbawienia wolności, przy jednoczesnym braku jego reprezentacji przez pełnomocnika, niezapewnienie stronie osobistego udziału w rozprawie, stanowi uchybienie procesowe. Biorąc jednak pod uwagę, że stan faktyczny w istotnej dla rozstrzygnięcia części, został ustalony zgodnie z twierdzeniami pozwu, uchybienie to nie ma wpływu na treść orzeczenia. Niekorzystne dla T. S. rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego było bowiem wynikiem odmiennego poglądu prawnego, a nie błędnych ustaleń faktycznych. Zatem, mimo pozbawienia powoda osobistego uczestnictwa w postępowaniu, zwłaszcza w przeprowadzaniu dowodów, Sąd Okręgowy w tym konkretnym wypadku nie znalazł podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania.

Pozostałe zarzuty apelującego są uzasadnione.

Sąd Rejonowy słusznie odwołał się do art. 448 kc, jako podstawy prawnej żądania powoda, ale nieprawidłowo uznał, iż nie znajduje on w tym wypadku zastosowania. Przepis ten stanowi, że w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny,

niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Art. 23 kc wymienia prawo do godności, jako jedno z praw osobistych. Zdaniem Sądu Okręgowego, powód powinien mieć zagwarantowane także prawo do terapii w placówce leczniczej o charakterze zamkniętym z poszanowaniem jego godności i może poszukiwać ochrony z tego tytułu.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że izolacja T. S. nie wynika ze skazującego wyroku karnego i nie polega na odbywaniu kary pozbawienia wolności. Powód nie został też poddany przymusowemu leczeniu w trybie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Umieszczenie go w Krajowym Ośrodku (...) w G. nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu, który ocenił, że zostały spełnione przesłanki określone w art. 1 ustawy z 22 listopada 2013r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U.2014.24 ze zm.). Celem takiego rozwiązania ustawowego jest przede wszystkim: 1) wprowadzenie do prawa polskiego rozwiązań przewidujących terapię w warunkach izolacji sprawców przestępstw, którzy - z powodu zaburzonej psychiki - mogą ponownie popełnić groźne przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu powszechnemu lub wolności seksualnej; 2) umożliwienie tym sprawcom, w wyniku odbytej terapii, readaptacji do społeczeństwa i funkcjonowania w nim zgodnie z zasadami współżycia społecznego; 3) umożliwienie efektywnego monitorowania zachowania tych spośród sprawców, którzy po odbyciu kary będą przebywać na wolności.

Warunki pobytu osób umieszczonych w Ośrodku nie powinny być więc tak samo surowe, jak w przypadku osób odbywających karę więzienia, wszak sam ustawodawca w uzasadnieniu projektu ustawy kładzie nacisk na to, że izolacja sprawców opisanych wyżej przestępstw, ma na celu nie tylko monitorowanie ich zachowań, ale też prowadzenie terapii. Zgodnie z art. 30 Konstytucji RP, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest wartością nienaruszalną, a jej poszanowanie i ochrona stanowi obowiązek władz publicznych. Konieczność przestrzegania tego obowiązku nabiera szczególnego znaczenia wtedy, kiedy Państwo – w ramach swojego imperium – realizuje zadania represyjne, a takie m.in. elementy zawiera środek pozwalający na przymusowe umieszczenie w placówce zdrowotnej. Wykonywanie zadań ustawy, o których mowa wyżej, nie może ograniczać godności osób i prawa do traktowania w sposób humanitarny.

Ponadto Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że wszelkie ograniczenia swobód w stosunku do osób umieszczonych w (...), powinny być należycie uzasadnione i znajdujące podstawę prawną w powszechnie obowiązujących aktach prawnych.

Art. 8 ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób przewiduje delegację ustawową dla Ministra Zdrowia do wydania rozporządzenia warunków bytowych w (...). Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 16 stycznia 2014r. w sprawie Krajowego Ośrodka (...) (Dz. U. 2016.1480 t.j. ze zm.) określa liczbę łóżek w ośrodku, wymagania ogólnoprzestrzenne, sanitarne i instalacyjne, warunki zabezpieczenia ośrodka, rodzaj i liczbę personelu, a także rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu oraz dźwięku na terenie ośrodka.

Natomiast szczegółowe zasady organizacyjno – porządkowe zostały wprowadzone Regulaminem Wewnętrznym Dyrektora Krajowego Ośrodka (...), w którym odwołuje się do art. 23 ustawy z 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (Dz.U.2015.618 j.t. ze zm.). Przepis ten w ustępie 1 stanowi, że sprawy dotyczące sposobu i warunków udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmiot wykonujący działalność leczniczą, nieuregulowane w ustawie lub statucie, określa regulamin organizacyjny ustalony przez kierownika.

W literaturze podnosi się, że zakres przedmiotowy regulaminu organizacyjnego podmiotu wykonującego działalność leczniczą odnosi się przede wszystkim do sfery medycznej (podstawowej) działalności podmiotu, tzn. do udzielania świadczeń zdrowotnych i ich udostępniania. Treść regulaminu ma określać m.in. organizację i zadania poszczególnych jednostek lub komórek organizacyjnych oraz warunki współdziałania między tymi jednostkami lub komórkami dla zapewnienia sprawności i efektywności funkcjonowania podmiotu pod względem diagnostyczno - leczniczym, pielęgnacyjnym, rehabilitacyjnym i administracyjno - gospodarczym. Przebieg procesu udzielania świadczeń zdrowotnych ma zapewniać właściwą dostępność i jakość tych świadczeń. Głównym celem procesu standaryzacji

zewnątrznej, jak i wewnętrznej jest zagwarantowanie, że w stosunku do pacjenta nie będą podejmowane żadne zbędne działania. (por. Dorota Karkowska. Zawody medyczne. LEX 2012)

Zdaniem Sądu Okręgowego, tak szeroka delegacja ustawowa zawarta w art. 23 ust. 1 ustawy o działalności leczniczej nie upoważnia jednak do dowolnego kształtowania zasad pobytu osób umieszczonych w Krajowym Ośrodku (...). Wspomniana ustawa została uchwalona w 2011r., czyli jeszcze przed ustawą o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, która weszła w życie 22 stycznia 2014r. Nie można więc przyjąć, że intencją ustawodawcy uchwalającego ustawę o działalności leczniczej, było wyposażenie Dyrektora (...) w tak daleko idące uprawnienia, jak wynika to z treści obowiązującego w nim regulaminu. Wydaje się, że wszelkie zakazy i nakazy ograniczające swobodę w dostępie np. do własnych utworów zapisanych na cyfrowych nośnikach pamięci, powinny mieć swoje źródło w prawie stanowionym przynajmniej na poziomie aktów wykonawczych do ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

W przekonaniu Sądu Okręgowego, § 8 pkt. 2 w zw. z pkt. 7 Regulaminu wewnętrznego organizacyjno – porządkowego pobytu pacjenta w (...) w G. narusza prawo do godności i stanowi rozwiązanie nieproporcjonalne w stosunku do celów, jakim służy Ośrodek. Zakaz korzystania z nośnika pamięci, jakim jest płyta CD, ewentualnie pendrive, na którym znajdują się utwory zapisane przez osobę umieszczoną w Ośrodku, stanowi nadmierną ingerencję w sferę praw i wolności konstytucyjnych. Autor utworu w pierwszej kolejności powinien mieć zapewniony swobodny dostęp do swojej twórczości, do której sięga, zwłaszcza gdy nadal pracuje nad kształtem utworów. Współcześnie pisarz na co dzień korzysta z komputera, rzadko pisze na maszynie do pisania lub ręcznie. Względem bezpieczeństwa, na które powołuje się Dyrektor (...), zawsze powinny mieć priorytet, ale nie mogą one usprawiedliwiać każdego ograniczenia swobody. Wydanie płyty CD powinno być w tym wypadku poprzedzone przeprowadzeniem stosownej kontroli przez specjalistę informatyka. W żadnym wypadku nie do zaakceptowania jest sytuacja, w której „profilaktycznie” wszyscy umieszczeni w (...) nie będą mogli korzystać z nośników pamięci cyfrowej, ponieważ jego pracownicy nie są w stanie przeprowadzić rzetelnej kontroli tego, co znajduje się na nośniku i czy są to treści dopuszczalne na terenie tej placówki.

Na marginesie tylko należy zaznaczyć, że brak środków finansowych w budżecie państwa nie może usprawiedliwiać warunków w (...) na tyle nieproporcjonalnych do celów stawianych w ustawie, że w istocie oznaczają poniżające traktowanie umieszczonych w nim osób. Nawet jeśli personel Ośrodka nie jest bezpośrednio odpowiedzialny za brak warunków do przeprowadzenia kontroli nośników cyfrowych, to nie wyklucza to naruszenia przez Skarb Państwa standardów wynikających z Konstytucji RP.

Z tych wszystkich względów, Sąd II instancji – odmiennie niż Sąd Rejonowy – doszedł do przekonania, iż odmowa udostępnienia płyty CD z utworami literackimi, należącej do T. S., stanowi naruszenie jego dobra osobistego.

Zadośćuczynienie z art. 448 kc ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Wysokość ta nie może być jednak nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach. Podstawowym kryterium dla ustalenia wysokości należnego poszkodowanemu zadośćuczynienia jest rozmiar i intensywność doznanej krzywdy, ocenianej według miar obiektywnych, oraz stopień negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego wynikających ze zdarzenia, w tym także niewymiernych majątkowo.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia, Sąd II instancji wziął pod uwagę nie tylko fakt całkowitego pozbawienia powoda dostępu do swojej twórczości literackiej w początkowym okresie, ale również okoliczność, że skutek interwencji różnych organów, Dyrektor (...) umożliwił T. S. wykorzystanie części swoich utworów, np. poprzez ich wydrukowanie przez osoby trzecie. Ponadto należy zauważyć, że poświęcanie przez powoda wolnego czasu na pisanie wierszy czy scenariuszy do sztuk teatralnych, może stanowić pewną formę terapii, a jest to przecież jeden z celów jego pobytu w Ośrodku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd uznał, iż kwota 2.500 zł tytułem zadośćuczynienia będzie w tym wypadku sumą odpowiednią, uwzględniającą faktyczny rozmiar krzywdy. Żądanie zapłaty 50.000 zł Sąd Okręgowy uznał za znacznie wygórowane.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 kpc.

Wynagrodzenie dla adw. Z. J. za pomoc prawną świadczoną z urzędu powodowi w II instancji Sąd przyznał na podstawie § 16 ust. 1 pkt. 1) w zw. z § 8 pkt. 5) w zw. z § 4 ust. 3) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

Ponadto, mimo że powód w znacznej części przegrał spór, to jednak z uwagi na to, że wysokość roszczenia zależała od oceny Sądu, zaś T. S. mógł być subiektywnie przekonany o słuszności swojego żądania w pełnym wymiarze, należało nie obciążać go obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, stosownie do treści art. 102 kpc.